Poštnina plačana v gotovini. Cena 25.— lir Spediz. in abb. post. I. gr.

DEMOKRACIJA

Uredništvo: Trst, ul. Machiavelli 22-II. - tel. 3-62-75
Uprava: Trst, ulica S. Anastasio 1-c - tel. 2-30-89
Goriško uredništvo: Gorica, Riva Piazzutta št. 18.
CENA: posamezna številka L 25. — Naročnina: mesečno L 100, letno L 1.200. — Za inozemstvo: mesečno L 170, letno L 2.000. — Poštni čekovni račun: Trst štev. 11-7223.

Leto X. - Štev. 1 Trst - Gorica 6. januarja 1956 Izhaja vsak petek

Namesto zahvale

V letu, ki smo ga pustili za seboj, je poteklo deset let, odkar je končala druga svetovna vojna, in eno leto, odkar je bila usoda Tržaškega ozemlja vsaj »začasno - trajno« rešena. Tako so razmere začele dobivati oblike, ki bodo več ali manj obstale, vse dokler ostaneta politična ureditev in stanje takšna, kot sta. Veliko vprašanj še visi v zraku, marsikateri problem je odprt, toda počasi, čeprav s polževo birokratsko hitrostjo, bo vse moralo priti na vrsto.

Med rešitvami, ki so načelno že padle, je tudi tista, ki se tiče zaposlitve tujih državljanov v javnih službah. Jeseni že ni bilo nameščenih precej učiteljev in profesorjev, kajti vsestransko prednost so priznali domačinom. Ne domačinov pa rojstvu, kajti takšnih je veliko tudi med nedržavljani, pač pa tistim, ki imajo italijansko državljanstvo. Druga skupina Slovencev, ki niso italijanski državljani, je bila težko prizadeta prav za praznike: z 31. decembrom so bili iz uradov Generalnega vladnega komisariata odpuščeni vsi tuji državljani. Nekateri pripominjajo, da je njihova usoda, v primerjavi z učitelji in profesorji, v toliko lažja, ker so dobili posebno odpravnino v obliki šestmesečne plače. Toda vsi vemo, koliko zaleže takšen denar, čeprav je brez njega še veliko težje. Kot tuji državljani ne morejo upati, da bi na Tržaškem lahko dobili drugo zaposlitev. Zato je tudi njihov položaj težak ter postavlja posameznike in njihove družinske člane pred usodne odločitve.

V enem in drugem primeru gre za ljudi, katerim smo vsi primorski in še posebno tržaški Slovenci veliko dolžni. Prav je, da jim v tem zanje tako težkem trenutku to tudi odkrito povemo in priznamo, da se tega v polni meri zavedamo.

Povrnimo se samo za trenutek nazaj, v usodni leti 1945-46! Osvobodilna fronta, ki je takrat suverena odločala in sklepala o slovenskih zadevah, je proglasila načelo nesodelovanja z zavezniškimi oblastmi. Slovencem so ponujali razne službe, med njimi tudi visoke funkcije. Slo je za vključevanje našega življa v javno upravo, za vzpostavitev po fašizmu uničenega šolstva, za nadoknadenje vsaj drobca tega, kar je bilo v 25 letih zatiranja izgubljeno. In namesto, da bi z odprtimi rokami sprejeli zasluženo sodelovanje, so zaslepljenci in zapeljanci najprej tekali spraševat na tedanji »Kremelja« v ulici Carducci in so nato, zvesti dobljenemu nalogu, ponudbe gladko odklonili.

Hitro so potekale dragocene minute, prehitro za tržaške Slovence, do katerih se je zgodovina vedno odlikovala prej s skopostjo in neprijaznostjo kot z radodarnostjo. Po več kot dveh desetletjih potujčevanja tudi nismo imeli preveč glav za položaje, na katerih ne zadoščajo samo mišice in zvestoba načelom. Potem ko so prvi vprašani odklonili, bi najbrž sploh ne bilo nikogar, ki bi lahko kaj sprejel, če se ne bi iz Italije in Avstrije zbrala v Trstu precejšnja skupina slovenskih izobražencev, ki so spoznali, za kaj gre in se niso odtegnili svoji dolžnosti. Prav ti, od katerih so nas zadnja leta mnogi že morali zapustiti, medtem ko so zadnji z lanskim letom bili postavljeni pred vrata, so po svojih najboljših močeh pomagali zamašiti nastolo vrzel.

Menda ni danes nikogar, ki bi se, če je iskren, ne moral zaskrbljeno vprašati, kje bi šele bilo slovensko šolstvo, če bi se v Trstu ne znašel profesor Baraga, ki je postavil naše šole na noge, čeprav so ga v Ljubljani za to dejanje iz hvaležnosti obsodili na smrt. Njim se je seveda zdelo, da je edino pravilna politika brezkompromisna opozicija, medtem ko je kasnejši razvoj pokazal, da bi bilo pravilno in potrebno sodelovanje z zavezniškimi oblastmi. Kar velja za profesorja Barago, velja tudi za vse njegove sodelavce, vse tja do najmlajših, n. pr. dr Vinka Vovka, ki je res mlad dobil ravnateljstvo gimnazije, pri čemer pa ne smemo pozabiti, da ga je sprejel v trenutku, ko so ga vsi drugi odklanjali in je nato svoj zavod vsa leta tudi odlično vodil.

Če preidemo od šol na druge urade, moramo prav tako ugotoviti, da smo imeli in imamo Slovenci primerno zastopstvo samo tam, kjer so nam ga v letih 1945-46 pridobili tisti, ki niso poslušali ukazov zapeljane ulice in njenih gospodarjev. Če so pri tem uspeli rešiti na nešolskih področjih več ali manj samo to, na čemer so imele tudi obstoječe oblasti večji ali manjši interes, ni to bila posledica njihovega nezanimanja, pač pa dejstva, da

(Nadaljevanje na 2. strani)

Sadovi nedoslednosti in sporov

Rezultati francoskih parlamentarnih volitev so očiten znak nezadovoljstva nad nejasno in neodločno politiko večinskih sredinskih strank

Francoske parlamentarne volitve so prinesle marsikatera razočaranja in so obenem potrdile tudi marsikatero pričakovanje. Bolj zgovorno kot besede povedo to številke.

Po do srede objavljenih rezultatih, ki se nanašajo na 542 od 544 poslanskih mandatov francoskega državnega ozemlja, bodo posamezne stranke, oziroma politične skupine imele v novem parlamentu sledeče število poslanskih mandatov (v oklepajih število poslancev po volitvah iz leta 1951):

DESNI CENTER (t. j. Faure in njegovi zavezniki, zmerni, bivši golisti in druge skupine)	186 sedežev
LEVI CENTER (t. j. Mendes-France in njegovi zavezniki, socialisti, radikali, bivši golisti, druge skup.)	160 sedežev
KOM. PARTIJA	145 sedež. (100)
POUJADISTI	51 sedežev

Rezultati potrjujejo popoln zaton golistov, ki so še pri zadnjih volitvah dobili 114 sedežev. Že pred leti se je ta skupina razcepila na več skupin, pri sedanjih volitvah pa so golisti glasovali deloma za Mendes-Francea (nekaj več), deloma za Faurea (manjši del), večinoma za poujadiste, ki so iz volitev izšli nepričakovano močni, saj so dobili skoro 10 odstotkov parlamentarnih sedežev, kar ni malenkost.

Za Faurea so volitve precejšnje razočaranje. Izsilil jih je z vero v uspeh; nekateri so napovedovali, da bo njegova koalicija dobila skoro dvakrat toliko mandatov kot Mendes-France, pa se je zgodilo, da med obema skoro ni prave razlike. Povezava list, na čemer je gradil, ni Faureu uspela tako kot je mislil. Speljali so jo komaj v 10 departementih.

V težavah, ob katerih se lomi sredina, je značilno, da sta si opomogli skrajna desnica (v katero spadajo že omenjeni poujadisti) in skrajna levica, ki jo zastopa komunistična partija. V splošnem so napovedovali komunistom velik neuspeh. Na volitve so šli osamljeni, brez upa zmage. Kar na lepem pa so število svojih poslanskih sedežev povečali kar za 45 odstotkov. Seveda morajo biti za ta uspeh hvaležni politični konstelaciji. V veliki večini departementov namreč ni prišlo do povezav, in ker so bile nasprotne stranke zelo razcepljene, ni nobena dosegla potrebne absolutne večine. Zato so mandate delili po proporcionalnem sistemu. Prav to dejstvo je koristilo tudi poujadistom. Če pogledamo spodnjo razpredelnico, namreč vidimo, da je komunistična partija, v primerjavi z volitvami leta 1951, pridobila komaj dobrih 7 odstotkov novih glasov, kar je veliko manj kot pa znaša njeno povečanje mandatov. Pomena večjega komunističnega zastopstva v novem francoskem parlamentu torej ne smemo precenjevati, prav tako pa bi bilo napačno, ko bi ga podcenjevali.

Posebno važno nastaja vprašanje komunistične taktike, ki že načenja svoje popevke z Ljudsko fronto, s katero ima francoska politična zgodovina precej slabe izkušnje. Komunisti pa vedno radi računajo s pozabljivostjo ljudskih množic, zato bodo napeli vse svoje sile, da ponovno pogrejejo Ljudsko fronto. Le z njo bi se namreč lahko uveljavili in svoj lonček približali boljševizi-

ranju Francije. Verjetno pa je, da jim na ta led stranke ne bodo sledile.

Število glasov, pridobitve in izgube posameznih strank, nudijo morda še zgovornejšo sliko kot nova razdelitev mandatov.

V volilnih okrožjih so dobili glasov:

KOMUNISTI	5,426,300	(pridobili 415.548)
SOCIALISTI	3,172.000	(pridobili 449.500)
ZMERNI	3,008.000	(pridobili 683.000)
RADIKAL-SOCIAL. (Faure in Mendes-France)	2,920.000	(pridobili 834.000)
POUJADISTI	2,415.000	
DEMOKRISTJANI	2,262.000	(pridobili 57.000)
SOCIALNI REPUBL.	893.900	(izgubili 3,086.000

Če izvzamemo poujadiste, ki so prvič nastopili in so pač zbrali največje število nezadovoljnežev, moramo ugotoviti, da so ponedeljske volitve prinesle največje pridobitve zmerni levici, odnosno levemu centru, t. j. radikal-socialistom Faurovega in Mendes-Franceovega krila ter socialistom.

To je morda edini pozitivni zaključek, ki ga lahko potegnemo iz zadnjih francoskih volitev. Glede vsega drugega pa so opazovalci in tudi Francozi sami nad njimi precej razočarani. Francija bo v bodočnosti predvidoma imela še bolj nestalne vlade kot doslej, kajti nobena stranka, niti zveza strank ne bo imela v novem parlamentu večine. Vse bo odvisno od koalicij, ki se bodo sklepale in razbijale kakor bo pač potegnil veter.

Najlepše je to, da si je težko predstavljati, da bi lahko sestavili vlado, kateri ne bi poklonila svojega zaupanja tako Mendes-France, kakor tudi Faure, ki sta se prav na zadnjih volitvah ostro sprla. V ostalem pa so francoske volitve strankarjem pokazale, da so volivci nad njimi razočarani, da ne odobravajo sporov in cepljenja, posebno pa je opaziti, da jih moti kompromisarstvo, neodločnost in nenačelnost. Zato so se začeli zatekati k skrajnežem. Ena tretjina volivcev jim je dala svoj glas. Kako nevarno je to, pa je pred komaj petindvajsetimi leti pokazala že weimarska Nemčija.

Ali bo Franciji prihranjena podobna usoda? To je odvisno od njene demokratične desnice, preko sredine pa tja do levice. Čas je, da se njeni voditelji zavedo odgovornosti prej nego se množice še bolj razočarajo. Jačanje sredinskega in levega demokratičnega krila je na teh volitvah obetaven pojav, za katerega bi bilo greh, če ostane neizkoriščen, posebno še, če bi morali — kakor napovedujejo nekateri opazovalci — zaradi neprimerne sestave nove poslanske zbornice že letos razpisati nove parlamentarne volitve.

Konec totalne vojne?

V Ameriki in Sovjetiji so v zadnjem času pospešili razvoj raketnega orožja. Ogromnega denarja so porabili v ta namen. Časi poizkusov so za nami, trenutno živimo v časih preizkusov. V petih do največ desetih letih — tako zatrjujejo strokovnjaki — bodo svetovne velesile razpolagale z orožjem, ki bo z neverjetno hitrostjo in v neverjetnih višinah obkrožalo našo zemljo. Ti medcelinski izstrelki, ki so opremljeni z atomskimi ali vodikovimi bombami, bodo v nekaj minutah preleteli morja in dežele in sčasoma popolnoma izpodrinili mogočna letalska krdela, ki so danes simbol planetarične moči.

Vojna prodira torej v četrto dimenzijo. S ponosom označujejo iznajditelji te izstrelke kot »poslednje orožje«. V resnici, če puščamo ob strani bakteriološko vojno, ki je ostala v praksi popolna neznanka, si ne moremo v tem trenutku zamisliti orožja, ki bi prekašalo raketne izstrelke. S tem najnovejšim orožjem se zaključuje obdobje, ki je pričelo, ko je prva krogla zapustila cev strelnega orožja. Raketni izstrelki ne bodo spreminjali samo strategije, pač pa tudi strateške položaje posameznih dežel.

Proti raketnim izstrelkom ni obrambe. Preostaja zgolj ustrahovanje s povračilom, z grožnjo, da nasprotnik na raketni napad odgovori z enakimi sredstvi. Z drugimi besedami: obojestransko uničenje.

Zelo verjetno je, da se bomo z izpopolnjenjem in serijsko proizvodnjo raketnih izstrelkov znatno približali koncu dosedanjega vojskovanja. Raketni izstrelki bodo izsilili nenapisane sporazume, po katerih se bodo države avtomatično odpovedale — in to za vse čase — totalni vojni kot političnemu sredstvu. Te nenapisane sporazume so zastopniki držav na poletnem ženevskem zasedanju, ob spoznanju vseuničevalnih učinkov vodikovih bomb, molče potrditi. Morda bodo ti sporazumi v doglednem času našli tudi formalno potrditev. Diplomacija vsekakor že deluje v tej smeri — in pri tem jo podpirajo celo vojaški krogi, ki so doslej vse svoje sile posvečali zgolj izpopolnjevanju vojne spretnosti.

Če bi svet ta vprašanja rešil, potem bi vojna znatno spremenila svoj značaj. Vojni, pri kateri se zavestno odpovedujemo zadnjega, odločujočega orožja, primanjkuje totalitarnost, ki je bila bistveni smoter prav tako pri razdejanju Troje, kakor pri brezpogojni kapitulaciji Nemčije in Japonske. Takih uničevalnih vojskovanj ni mogoče več voditi, ker ima nasprotnik vse do konca vojne v rokah povračilna sredstva, s katerimi lahko prepreči svoj totalni poraz. Iz tega spoznanja ne rezultira zgolj prisilno omejevanje vojne, pač pa tudi vojnih ciljev, s čemer postaja vojna med svetovnimi silami tvegana zadeva.

Seveda ostaja tudi še nadalje nevarnost konvencionalne vojne. To je izraz, ki se je udomačil, odkar so v diplomatski jezik uvedli razliko med atomskim in konvencionalnim orožjem. Taki dvoboji med manjšimi državami pa so mogoči le s pristankom in pod nadzorstvom velesil, kakor je to že v navadi v povojni dobi. Velesile so si prilastile pravico veta nasproti politiki malih držav, ki so že izgubile precejšen del svoje vrhovnosti. To vrhovnost je določevalo dosedanje mednarodno pravo z možnostjo vojne napovedi in s sklepanjem miru. Namesto te pravice stopa danes veljavo dovoljenje za vojno napoved, ki ga zaščitna velesila izda ali pa tudi odreče. Pod določenimi okoliščinami pa vojno napoved zaščitna velesila tudi ukazuje, kajti pokorščina je nasprotna stran zaščitne medalje.

Borba med velesilami se bo potemtakem nujno oddaljila od totalne svetovne vojne in preobrazila v stalno svetovno državljansko vojno. V največ slučajih bo v bodoče konvencionalna vojna le del svetovne državljanske vojne, pri katerem bodo velesile sodelovale z dobavo orožja in prispevanjem lastnih čet. Korejska vojna je že predstavljala primer, kako se vodi vojna, ne da bi udeleženi velesili druga drugi napovedale vojne. Amerika je korejsko vojno smatrala za policijski ukrep, medtem ko se je Rdeča Kitajska zadovoljila s pošiljanjem »prostovoljcev«. Kar se je zgodilo na Koreji in v Indokini, se lahko ponovi kjerkoli na svetu.

Konvencionalna vojna pa ne bo v času, ko postaja totalna vojna nemogoča, najvažnejše sredstvo političnega obračunavanja. Propaganda, infiltracija, zunanjepolitične nasilne povezave in notranjepolitična vmešavanja so prav take, če že ne učinkovitejše metode kakor pa vojaški ukrepi. Romanja sovjetskih prvakov po Aziji so potekala prav v tem znamenju. Ob času zasedanja Atlantskega sveta pred nekaj dnevi so prav tako sklenili pregrupacijo politične strategije Zahoda, ki postavlja vojaško stran hladne vojne v zatišje.

Če pregledujemo desetletje po vojni, bomo opazili, da so velesile vse naštete igralne poteze že preizkusile. Hladna vojna je dejansko že prava svetovna državljanska vojna. Pričela je v trenutku, ko sta trčili skupaj obe edini sili, ki si lastita pravico organiziranja sveta po lastnih zamislih; to sta Sovjetija in Amerika. Svetovna državljanska vojna zajema čedalje večje prostornosti in ustvarja bojišča po vsem svetu. Izgleda celo, da so se z nevtralizacijo vojaškega orožja sprostile nove energije, ki vodijo k pojačanju svetovne državljanske vojne.

Ta vojna bo pritisnila pečat drugi polovici sedanjega stoletja. Atomsko ravnotežje sil, ki nas edino lahko obvaruje pred tretjo svetovno vojno, je dokaz, da obstoja ne samo vojaško ravnotežje, pač pa tudi politično. Zaključka svetovne državljanske vojne ni mogoče predvideti. Pristop novih sil azijskih in afriških narodov bo stanje le še bolj zamotalo. Zadržanje teh narodov priča, da borba idej še davno ni končana. Nihče ne more oceniti izida te vojne, pri kateri je vsaka sklenitev miru nemogoča. Samo nov svetovni red jo bo zaključil. Od tega pa smo še zelo oddaljeni.

Voščilo predsednika republike

Na Silvestrovo je govoril po radiju predsednik republike, Gronchi. Vsemu italijanskemu ljudstvu je izrekel najtoplejše čestitke za novo leto. Omenil je, kaj je bilo v zadnjih letih napravljeno za povečanje gmotne blaginje in socialne pravičnosti. Zlasti je poudaril delo odgovornih oblasti za ugoditev najupravičenejšim socialnim zahtevam. Govoril je o naporih za dvig Juga kjer ljudske množice zdaj lahko z zaupanjem gledajo v bodočnost, ko se bodo rešile stoletne zaostalosti. Predsednik Gronchi je v svojem govoru omenil še izpopolnitev ustavne ureditve, ki je bila dosežena z izvolitvijo ustavnih sodnikov. Izrekel je željo, da bi Italija tudi v bodoče uspešno napredovala po zastavljeni poti in da bi v novem letu bila urejena še druga vprašanja, ki čakajo na rešitev. Na koncu je predsednik republike pozval državljane k marljivemu delu, da bi od njega imeli korist tudi tisti, ki zdaj živijo v trpljenju in pomanjkanju. Njim — je rekel predsednik — naj predvsem veljajo čestitke, ki so obljuba stvarnih dejanj za večjo pravičnost.

Zahod se upira, da bi šel drugič na limanice

Ameriški list »New York Times« je napisal, da je predlog ministrskega predsednika Bulganina za novo konferenco štirih velikih navadna taktična poteza. S to novo potegavščino bi Sovjeti še enkrat radi zasejali zmedo, tako kot jim je to uspelo preteklo poletje v Ženevi. Same sebe bi prikazali za prvoborilce miru, seveda z besedami, z dejanji pa bi Sovjetska zveza mirno in dosledno vztrajala pri nadaljevanju svoje imperialistične politike.

»New York Times« poziva zahodne državnike, naj se ne pustijo potegniti in naj od Sovjetske zveze najprej zahtevajo, da izpolni obveznosti, ki jih je sprejela v Ženevi. Šele ko bi se videlo, da ni ostalo vse samo pri lepih besedah, šele potem bi se lahko sklepalo o novem sestanku. Ena glavnih obvez, ki so jo Sovjeti takrat sprejeli, je bila, da bodo privolili v ponovno zedinjenje Nemčije, in to na osnovi svobodnih volitev. Toda na konferenci zunanjih ministrov, ko bi morali to obljubo uresničiti, so Sovjeti pokazali, da o takšni svobodi ne marajo niti slišati.

Usoda komunističnih veličin

Komunistična partija Romunije je tik pred Božičem zborovala v Bukarešti. Prvi tajnik partije — Gheorghiu-Dej — je ob tej priložnosti prebral obširno poročilo o delovanju partije in pri tem ostro napadel trojico nekdanjih komunističnih mogočnikov: Ano Pauker, Vasilija Luco in Teoharija Gheorghescuja zaradi njihovega delovanja pred l. 1948.

Pri tem je posebno poudariti, da so se Ana Pauker in njeni prijatelji upirali nadzorstvu partije v državni upravi. Da so sistematično ovirali razvoj gospodarstva, posebno še industrije nafte, in da so sabotirali dvig življenjske ravni delovnega ljudstva. V nadaljnjem je tajnik partije obdolževal komunistično vrhunsko trojico, da je podpirala kmeta in kršila načela prostovoljnega pristopanja v kolhoze. Te obtožbe — tako je zatrjeval Gheorghiu-Dej — veljajo zlasti za Ano Pauker.

Zanimivo je, da so sedanji komunistični kolovodje Romunije šele sedaj — po sedmih letih — prišli v javnost s svojimi obtožbami. Kaj so s tremi grešniki storili, pa tajnik KP ni povedal.

Prav tako se dogaja tudi komunističnim tovarišem na Madžarskem. Tudi tam pripravljajo ostra osebna obračunavanja po vzorcih kremeljskih učiteljev. Na katero stran se bo obrnilo kolo komunistične oblastniške sreče, pa še ni dognano.

Kriza v Jordaniji

Že nekaj časa se na Bližnjem vzhodu bije srdit boj za vplivnostna področja, posebno odkar je Sovjetska zveza pokazala odločno voljo, da se uveljavi na tem strateško in zaradi velikih zalog petroleja tudi gospodarsko tako važnem prostoru. Trenutno je v središču zanimanja Jordanija. Velika Britanija bi rada pridobila to državo za pristop k Bagdadski pogodbi, s katero je povezala obrambo svojih zaveznikov na Bližnjem in Srednjem vzhodu. Arabska zveza pa se temu protivi. Jordaniji, ki rabi gospodarsko pomoč, ponujajo njene članice svojo gospodarsko pomoč, samo da se ne bi zatekla k Britancem. Ker tudi prebivalstvo ni preveč navdušeno za Bagdadsko pogodbo, je nastala po resnih nemirih vladna kriza. Kralj je razpustil parlament in imenoval začasno vlado. Ta ne bo sklepala nobenih mednarodnih pogodb. To bo lahko storila šele nova vlada, ki bo izšla iz pomladanskih volitev. Tako so rešitev težkih problemov, ki razdvajajo deželo, odložili, niso jih pa odpravili.

Kubiček zagotavlja mir in svobodo

Juscelino Kubiček, novoizvoljeni predsednik Brazilije, je napovedal, da bo 1. februarja nastopil novo mesto in da bo njegova vlada vlada miru in svobode. Posebno vnemo bo njegova vlada posvetila kmetijstvu.

Medtem sporočajo iz brazilske prestolnice, da je novi predsednik odpotoval 4. t. m. v Združene države, od koder bo svojo pot nadaljeval v Evropo. Predvsem bo obiskal Nemčijo, Francijo, Italijo, Španijo in Portugalsko.

V Italiji pripravljajo brazilskemu predsedniku svečan sprejem.

Novi atomski poskusi

Angleži bodo prihodnje leto izvedli svojo tretjo skupino poskusnih atomskih eksplozij. Konec tega meseca bo odpotovala v Avstralijo pet tisoč-tonska ladja »Narwik«, s katero se bodo odpeljali angleški znanstveniki in tehniki proti Montebellskemu otočju, kjer bodo aprila sprožili priprave, ki jih varno spravljene vozijo s seboj.

Št. 1. V Trstu, sobota 8. januarja 1876 Tečaj I.

„Edinost" izhaja vsako drugo in četrto soboto vsakega meseca

za celo leto gl. 2 kr. 40
„ polo „ „ 1 „ 20
„ četrt „ „ — „ 70

Za oznanila, kakor tudi za „poslanice" se izločuje za navadne tristopne vrste

6 kr. čo se tiska 1 krat
9 „ „ „ „ 2 krat
6 „ „ „ „ 3 krat

Za reče črke so prostore

EDINOST

Posamezne številke se dobivajo po 7 kr. v tabakarnah v Trstu i. pošte, pod obokom tik Kallstrom. hiše, na belvederu pri g. Bartolinu.

V okolici: Na Občini v loteriji, na Proseku pri g. Gorjupu, v Barkoli pri g. Asi Takem in v Bazovici pri Asi Tuk, v Skedaju Fr. Sanchu M. Magdalena sg. J. Jež. Naročnina naj se pošilja k sv. Ivanu it. 42b, pisma in dopisi vredništvu v Škorkoli it. 84 Družabniki pol. da „Edinost", ktera družbenino redno plačujejo, dobivalo list brezplačno.

Glasilo slovenskega političnega društva tržaške okolice.

„V edinosti je moč"

Zmanjšan odtis glave prve številke «Edinosti»

Ob 80-letnici izida prve številke „Edinosti"

bo predaval v nedeljo 8. januarja 1956 ob 10. uri dr. J. AGNELETTO v ul. Machiavelli 22/II - Praznik slovenskega narodnega prebujenja počastimo s polno udeležbo!

VESTI z GORIŠKEGA

Slovenski demokrati v novem letu

Prepričani slovenski demokratje v Italiji se svojih dolžnosti v tu 1956 dobro zavedamo. Na dnevnem redu sta nam v glavnem dve zadevi, ki posegata v življenje našega ljudstva: upravne volitve in naša manjšinska zaščita, zlasti šolski zakon.

Na volitvah smo v Gorici nastopili že trikrat, na deželi pa enkrat. Tega boja smo torej vajeni! Našo zaščito smo tudi že leta in leta vajeni terjati!

V prvem in drugem oziru bomo zopet nastopili zavestno in z brezpogojno odločnostjo proti tujim šovinistom in proti domačim odpadnikom in komunistom odnosno komunističnim sopotnikom.

Novolistarjev se ne bojimo

Zlasti novolistarji nam več ali manj odkrito napovedujejo oster boj, kajti radi bi svojim gospodarjem komunistom pokazali nekaj uspeha na naš račun in se jim na ta način oddolžili!...

Seveda se jih ne strašimo in komaj čakamo njihovega nastopa, da jim lahko povemo, kar jim gre! Morda je med njimi še kdo v dobri veri; zato bomo govorili in prepričevali z dejstvi in z logično besedo, da ne bo nihče mogel bozneje trditi, da so ga zapeljali, da je bil v zmoti, ko jim je sledil!

Zagovorniki trdega in krutega komunističnega režima so pač podporniki in zagovorniki komunizma in mi demokratje ne bomo dovolili da se bodo zašemu ljudstvu predstavljali v prevarantskih oblačilih.

Vemo iz njihovega lastnega izpričanja, da imajo ukaz uničiti Slovensko demokratsko zvezo, ker so Titovemu komunizmu njena načela in njen program oster trn v peti. Vsak klic svobode je tiranom strašilo. Zato pa si tirani najemajo zaveznikov in sploh plačancev, da jim za denar držijo režim pokonci.

SDZ glavni nasprotnik komunizma

Že samo dejstvo, da Titov komunistični režim rabi pomoč novolistarjev, pomeni in dokazuje, da se on Slovenske demokratske zveze boji, ker bi je sicer ne skušal uničevati! Tito in njegovi pomočniki dobro vedo, da so načela demokracije, ki jih Slovenska demokratska zveza s svojim delovanjem in z »Demokracijo« širi, komunističnemu režimu tako nevarna, da jih lahko smrtno zadene, če le za malo popusti policijski pritisk!

Če pa bi nas demokrate v zamejstvu Tito utegnil uničiti, bi se pred svetom ponašal: »Vidite, celo v zamejstvu, kjer jaz ne vladam, so z menoj. To pomeni, da je moj režim njihovemu čustvovanju všeč!«

Titovce, stare frontaše dobro poznamo in smo jih vajeni. Vemo, da so se, kar jih je bilo komunistov in nekaj koristolovcev, brezpogojno pogreznili v talijanski neodvisni socializem, kateremu bodo seveda le hlapčevali in hlapcev plačo prejemali!

Toda komunisti so vendar komunisti, naj bodo Titovi ali pa Togliattijevi, in komunistični odpadniki so v bistvu vedno samo komunisti, ki so se iz golega koristolovstva in političnega oportunizma zgolj le formalno prepleskali z neko katero koli socialistično barvo.

So pa tudi taki, ki se šopirijo s slovenstvom, hkrati pa Slovence prodajajo italijanskemu Nennijevemu socializmu, ki ni Slovencem prav nič naklonjen, in s tem ogražajo naš obstanek na tem ozemlju. Hkrati so taki elementi tudi sebi pogubni, ker jih bodo Nennijevi socialisti kratko in malo pustili na cedilu, kot je res, da se za našo slovensko stvar, kljub vsemu poudarjanju enakopravnosti nikoli niso niti izrekli, niti ne postavili!

Poleg tega je treba še poudariti, da je Nennijev socializem zvest in odličen zaveznik Togliattijevih komunistov.

Borba proti novolistarjem tudi odločna

Ni dolgo tega, ko je »Novi list« pisal, da nima »Katoliški glas« pravice pobirati prispevke v cerkvi in izven cerkve za katoliški tisk, češ da nima takega značaja.

Premalo je »Katoliški glas« odgovoril na napad ;bolj ostro bi bil moral odgovoriti!

Demokratje, ki smo tudi katoličani, zahtevamo, da borbo s takimi ljudmi, kot so oni okoli »Novega lista«, »Katoliški glas« niti ne opušča, niti ne omili. Zavedati se moramo vsi, prav vsi, da so nam novolistarji skupni sovražniki, ter da je naša sveta dolžnost nastopati složni in enako odločni!

V krščansko moralo in katoliško vero novolistarjev in njihovega glasila pa imamo pravico poseči tudi mi, kajti zaman bodo našo javnost o tem njihovem svojstvu prepričevali, ko dobro vemo, da Kristusov nauk in katoliško vero Titov komunistični režim trenutno samo tolerira, kajti komunizem sloni samo na materializmu!

Tja naj gredo pridigati krščanski nauk in zatrjeval svoje »katoličanstvo«, kjer vlada Titov režim, ki ga oni zagovarjajo!

Pričakovali smo tudi, da se goriška kurija oglasi, ko so se »zrcalni katoliki« okoli »Novega lista« obregnili ob »Katoliški glas« zaradi pobiranja prispevkov. Pa nič! Zelčudno!

Zavedajmo se, da smo demokratje dolžni sprejeti nase dvojno mero boja in se tem silnejše postaviti takim »katolikom« po robu!

Ne mislimo zagovarjati »Kat. glasa« in goriške kurije, če se prvi in druga ne marata spuščati z novolistarji v boj. Nam gre le za načelo: da se namreč zagovorniki komunističnega režima nimajo vtikati v verske zadeve Slovencev niti kar se tiče tiska. Gre torej za borbo med demokracijo in komunizmom!

Če pa bi mogli pokazati v zrcalu krščanstvo in sploh verstvo nekaterih novolistarjev, ojoj, koliko samega dima!...

Vzvišene besede dr. Sacchetta

V pogledu zaščite naše manjšine v Italiji smo demokratje dolžni vztrajati do konca, dokler je namreč ne dosežemo!

Te dni se je vršil v Bocnu na Tirolskem »Dan učitelja«, na katerem je nastopil kot govornik tudi glavni ravnatelj šol na meji, dr. Aleardo Sacchetto, ki je obravnaval temo: »Obmejne šole v okviru evropske skupnosti«. V idiličnem zanosu človečanskega razumevanja in medsebojnega spoštovanja je dr. Sacchetto dejal, da če bi se medsebojno razumevanje in spoštovanje moglo uveljaviti do popolnosti, bi deželo spremenili v vzor človečanske in krščanske solidarnosti »kajti šola, da se ne sme zakleniti v politični in etnični prejudic. O na mora ustvarjati človekovo osebnost tako, da živi zraven drugih osebnosti v viziji take skupnosti, ki naj razbremeni barbarstva in nudi mejam ves drugačen pomen.«

Nato je dr. Sacchetto trdil, da še danes živé v Italiji grške, slovanske in albanske skupnosti, ki so ohranile nedotaknjen svoj jezik, svoje obličje, navade in obrede. Dr. Sacchetto je pozval učitelje, naj delajo marljivo za to, da bodo s svojim delom ustvarjali ljudi, povezane med seboj az zakonom ljubezni, ne pa divjake zastrupljene sovraštva.«

Govornik se je skliceval na 3. in 6. člen ustave, ki zadevata prav zaščito jezikovnih manjšin, in čeravno je govoril italijanskim in nemškim učiteljem na Tirolskem, veljajo njegove besede seveda tudi italijanskim in slovenskim učiteljem na Goriškem in v Videmski pokrajini.

Besede dr. Sacchetta zvenijo človečansko in krščansko, zvenijo po razumevanju in spoštovanju, zvenijo pripravljenost za strogo zaščito manjšinskih pravic ker odločno zavračajo in odklanjajo politično poseganje v šolo, raznarodovanje in sejanje sovraštva.

Te besede, podprte s sklicevanjem na dva člena ustave, dajejo slovenskim demokratom pogum, da še naprej vztrajajo na zahtevi po zaščiti.

Nočemo torej, da postanejo naši otroci »od sovraštva zastrupljeni divjaki«, še manj želimo, da bi taki postali italijanski otroci. In ker se pri nas na meji v resnici dogaja, da se otroci vzgajajo v mržnji in sovraštvu do Slovencev, ter da se slovenski otroci raznarodujejo, vljudno prosimo gospoda dr. Sacchetta, da svoje človečansko vzvišene besede, ki ukazujejo strogo prepoved sovraštva in raznarodovanja, tudi uresniči!

Tisti, ki stoji na čelu šolskih zadev na meji, more, če le hoče, kaj takega tudi ukazati!

Ne zadostuje sklicevati se na člene ustave, ki stojijo na papirju, treba jih je v praksi uveljaviti in strogo spoštovati!

Preveč preganjanja in preziranja trpimo Slovenci na meji!

Preveč preganjanja in preziranja trpimo Slovenci na meji!

Solski zakon, ki je v pripravi, pa bodi tak, da bo našo šolo res ščitil in podpiral; in ne tak, ki bo našo šolo uničeval. Predvsem bodi vodstvo slovenske šole v rokah Slovencev, ker le Slovenci jo utegnejo ljubiti in držati pri življenju!

Če bodo namreč o pravici obiskovanja slovenske šole odločali Italijani, zlasti taki, ki Slovence sovrazijo ali pa, ki slovenščine in slovenskega rodu sploh ne poznajo, bodo gotovo odločali le na škodo Slovencev in slovenske šole! Neka takega se je pred leti že dogodilo, ko so na svojo pest v neki šoli odločili, da slovenski otroci iz doline Nadiže ne znajo slovenski!...

Vprašali bi dotičnega nadzornika, didaktičnega ravnatelja ter učiteljico, ali pa furlanski, napolitanski, sicilijanski in drugi otroci znajo italijanski, ko stopijo v šolo? In še to: ali sta gospoda nadzornik in didaktični ravnatelj toliko podkovana v slovenščini, da o slovenščini lahko sodita?

Gre torej za srčno in ljubeznivo razumevanje šole in šolskih razmer na meji ter tudi za srčno in ljubeznivo ravnanje s to šolo v vsakem oziru.

Komunisti narodnost zavračajo. Oni vpisujejo svoje otroke raje v italijanske šole. Zato je naloga na nas demokratih, da svojo šolo okrepimo in držimo pri življenju!

Goriški frontaši trdijo, da slovensko šolo vzdržujejo le oni s s svojim dijaškim domom! Ne da bi to ustanovo podcenjevali, vprašamo frontaše sledeče: Kaj izkazuje statistika? In pripominjamo, da so prav frontaši odklonili podporo resnično potrebnim otrokom revnih družin!

Pri stvari gre za lojalen nastop vseh poštenih Slovencev, da se naša šola okrepi in ohrani pri življenju. Kdor more, naj pomaga. Potrebna pa je gmotna in moralna pomoč!

Naloge demokratov v letu 1956 so torej važne in resne. Zavedajmo se njih velikega pomena in nastopimo možato, da jih častno tudi rešimo!

Goričan

Nov zakon o državnih uslužbencih

Parlamentarna posvetovalna skupina za zakon o pooblastilih je na torkovi dopoldanski seji zaključila proučevanje zakonskih členov o novi ureditvi službenega razmerja državnih uslužbencev. Komisija je v raznih členih spremenila besedilo vladnega osnutka. Odobrila je pa med drugim člen, ki določa, da državni uslužbenec izgubi mesto, če izgubi italijansko državljanstvo ali če sprejme kako nalogo ali kako drugo mesto od tuje države, ne da bi za to imel dovoljenje. Svoje mesto izgubi tudi v primeru, če ne nastopi mesta ali če v določenem roku ne prevzame službe, potem ko jo je začasno zapustil. Komisija je končno sklenila, da ima uradnik, ki poda ostavko, pravico do pokojnine, če je bil zaman 20 let v aktivni službi.

V sredo dopoldne se je komisija sešla na drugo plenarno sejo, na kateri je začela proučevati pravilnik o službenem napredovanju državnih uslužbencev. Pravilnik obsega 86 členov. Medtem se je sešel sindikalni odbor, ki skuša vzporediti spremembe, ki so jih predlagali k raznim členom.

Predsednik parlamentarne posvetovalne komisije za zakon o pooblastilih je izjavil, da bo komisija nadaljevala s sedanjim tempom dela, tako da bo predvidoma do 10. januarja, torej v določenem roku, končala s proučevanjem vseh ukrepov, ki se tičejo ureditve delovnega razmerja državnih uslužbencev, vključno določitev njihovih plač.

S seje goriškega obč. sveta

Na zadnji seji goriškega občinskega sveta so odobrili proračun za tekoče leto 1956, ki izkazuje visok primanjkljaj. Odobrili pa so ga samo demokristjanski svetovalci, ker so se vsi svetovalci ostalih strank in skupin glasovanja vzdržali, češ da se vlada za Gorico malo briga! V resnici pa je v občinskem svetu vedno odločnejša opozicija, ker vodi občinski odbor vso upravo preveč samostojno, kar so že inženirji povedali in se iz znanih razlogov uprli!

Ker so na zadnjih občinskih sejah padle precej ostre kritike (tako kritiko je izvajal tudi naš svetovalec dr. Birsa, v soglasju z g. Bratužem), je demokristjanska stranka čutila potrebo za javno izjavo, da se namreč z delovanjem občinskega odbora popolnoma strinja.

Dedek Mraz in Tito

Dedek Mraz je te dni potoval po Sloveniji in tožil: »To ni lepo od vašega maršala Tita, da vas prepušča mrazu, sam pa se zimo za zimo seli v tople kraje. Ej, ta njegova diplomatska potovanja, državne dolžnosti, pa klicanje Jovanke, še Jovanke v Egipt, da prezimi na toplem, le preveč diši po zimskih letoviščih buržujev, kraljev in cesarjev!

Premalo je v njem vere za ta naš mrzli progresivni socializem, preveč mu dišijo kraljevski sprejemi, razkošne vile in cesarske pojedine!

Mar bi še on častil mraz in glad, da pokaže, kako ceni progresivni socializem!...«

S seje obč. sveta v Sovodnjah

Na občinski seji, ki se je vršila v Sovodnjah v torek 27. decembra, so za leto 1956 obnovili milijon lir posojila in odobrili trošarino. Navijalcu javne ure so določili 8.000 lir nagrade, otroškemu vrtcu pa 3 tisoč lir prispevka za božičnico. Tudi novemu nogometnemu klubu so dali 30.000 lir prispevka, šolskemu patronatu pa le 15.000 lir. Cerkovnikom po 8.000 lir, organistu iz Sovodenj 10.000, iz Gabrij 4.000 in iz Rupe 12.000 lir.

Nadalje so na seji odobrili prodajo nekaj zemljišča zasebnikom Malič Mariju, Buzin Vincencu in Cotič Stanislavu. Gramoza na ceste pa bodo preskrbeli za 250 kv. m.

Župan g. Češčut je na seji poročal, da občini Gradišče in Zagraj snujeta konzorcij za vodovod ter da je stopil v stike s tamkajšnjimi predstavniki, da bi videl, ali ne bi kazalo prositi za sprejem v konzorcij tudi sovodenjske občine. In res, da je na je naletel na ugodno razpoloženje ter ugotovil, da bi bil pristop k temu konzorciju ugodnejši in koristnejši, kakor pa povezava z goriško občino, ker bi vodovod dosegli ceneje in čez vso sovodenjsko občino.

V stvari se nam zdi pa zelo čudno, da bi potegnitev vodovoda iz Gradiške in aZgraja stala manj ko iz Standreža do Sovodenj in seveda do Vrha. Zato bi bilo umestno poizvedovati in objaviti, zakaj in v čem ta razlika!

Namesto zahvale

(Nadaljevanje s 1. strani)

za njimi ni bilo odgovarjajoče politične podpore. Edino slovensko politično gibanje, ki je v naših krajih takrat aktivno nastopalo, je zahtevalo zase ves monopol in je bilo za nesodelovanje! Slovenska demokratska zveza je razbila ta obroč šele leta 1947. V takšnih okoliščinah je izreden uspeh, da se je doseglo še to, kar je bilo rešeno.

S kakšnimi sredstvi se je operiralo proti vsem, ki niso sledili »linije«, priča vse prej kot osamljeni primer ing. Mirana Engelmana, ki je sprejel inženirsko mesto pri obnavljanju v vojni porušenih slovenskih vasi. Zvečer so ga pričakali na cesti, ga ugrabili in odpeljali v Ljubljano, od koder se mu je na naravnost čudežen način posrečilo pobegniti iz oznovskih zaporov, tako da je lahko sam izpovedal svojo dogodivščino. Danes živi v tujini. A koliko jih je, ki so na podoben način izginili in se niso vrnili!

V takšnem vzdušju so nam v Trstu in na Goriškem priskočili na pomoč ljudje, ki danes odhajajo, ker so na cesti. Razmere se pač urejujejo tako, kot sta se to dve sosednji državi pogodili in kot odgovarja njunim koristim.

Mislimo pa, da ne bi ravnali prav, če ne bi v tem trenutku glasno in javno povedali, da je po našem mnenju plačilo, ki ga za svoj trud prejemajo, v popolnem nasprotju z vrednostjo dela, ki so ga izvršili. Toda na žalost nismo v položaju, da bi na tem mogli kaj izpremeniti. Tako nam ne preostane drugega, kot da prizadetim rojakom zagotovimo, da njihova žrtev ni bila zaman, da jo primorski Slovenci vemo ceniti in da je nikdar ne bomo pozabili. Res je to samo moralno zadoščenje, vendar ima vsaj to vrednost, da je iskreno in občuteno.

* * *

Mir ljudem dobre volje

Letos je goriški župan dr. Bernardis dal postaviti na meji pri severnem kolodvoru veliko božično jelko, razsvetljeno od številnih raznobarvnih žarnic. Jelka nosi napis samo v italijanščini: »Mir ljudem dobre volje«. Trdijo, da je gospod župan imel pri taki odločitvi namen počastiti italijanske obmejne stražnike in jih tudi primerno obdariti, kajti pod jelko je položil svoj božični dar.

Nič proti temu, da se gospod župan dr. Bernardis spomni obmejnih stražnikov, jih počasti in obdari. To utegne le poveličevati njegovo plemenitost in dobrohotnost ter še bolj kot do sedaj prikazati njegov patriotizem.

Le to bi k temu pripomnili, da napis na jelki: »Mir ljudem dobre volje«, ki ima, z božično jelko vred, preveč očiten namen razkazati sa prebivalstvu onstran meje (kajti te je, menimo, če ne prvi, vsaj drugi županov namen!), ni na mestu in ne odgovarja povsem županovemu ravnanju in zadržanju napram znatnemu delu goriškega prebivalstva, ko vendar vsaj vsem Slovencem goriške občine, ki jih sam ceni na pet tisoč, vztrajno in dosledno zanika vse tiste naravne pravice, ki jih je Jezus, katerega rojstvo za te praznike dobri kristjani slavimo in z dobro voljo, pa še bolj z dobrim delom častimo, zapoveda! spoštovati!

Že na predzadnji seji občinskega sveta si je gospod župan dr. Bernardis dovolil pripomniti, da slovensko ljudstvo z onstran meje hrepeni po Gorici, kajti tukaj naj bi vladala blaginja ali celo bogastvo, tam pa pomanjkanje, ter povedal, da je marsikdo daroval otrokom tostran meje nekaj lir, da so se pri igračah za semenj sv. Andreja naveselili!

To je že res, da onstran meje nimajo semnja sv. Andreja in denarja za »komedije«. Res je tudi, da je marsikdo otroke z onstran meje obdaril, toda izjeme že ne delajo pravila, kajti premnogi starši, ki so z onstran meje pripeljali svoje otroke na semenj sv. Andreja, so sami plačali igrače in zabavo! Slišali smo italijanske kramarje klicati ceno tudi v dinarjih: »A cento dinari, a cento!«...

To bi pomenilo, da so se kramarji okoristili na račun Slovencev z onstran meje! Sicer pa: ali ni res da so goriški gospodarski in drugi krogi, pretežno italijanski, vztrajali na tem, da se uvede obmejni pas v upanju, da se Gorica z njim nekoliko opomore? Ali ni res, da prav goriška občinska uprava vztraja na trditvi, da so njeni dohodki utrpeli zaradi izgube slovenskega zaledja?!

Ne mislimo pogrevati in ni naš namen razburjati duhove in uganjati šovinizem! Želimo le stvarnega presojanja položaja in dogodkov!

Kot zasebniki se tako župan, kakor člani občinskega odbora imajo pravico izreči proti režimu onstran meje, katerega mi kritiziramo, ker so pač tam naši bratje, ki jim komunistični režim trdo kruh reže in državljanske ter človečanske pravice zanika in taji!

Toda tu v demokratični Italiji nam prav goriški župan in njegov občinski odbor zanikata najosnovnejšo naravno pravico posluževati se našega materinega jezika! Ali je tako ravnanje krščansko? Ali je to v skladu s klicanjem *»miru ljudem dobre volje«?*

»Mir ljudem dobre volje«, ki ga je Jezus veleval, pomeni mir v duši in v srcih. Zato pa se hoče, da so srčne želje in nagibi nedolžno čisti, človekova duša pa brezmadežna. Le kdor dobrovoljno ravna z ljudmi bilo katerega rodu in jezika in jim priznava in spoštuje vse pravice, utegne imeti mir v duši in v srcu!

Z italijanskim narodom želimo živeti v miru, zato želimo dobre volje pri vseh, še najbolj pri tistih, ki jim je poverjena naloga vodstva in uprave.

Na drugi strani pa govorimo prav odkrito in brez hudih namenov:

Kaj dokazuje delitev božičnih »paketov« tostran meje? Ali ne gre v veliki večini primerov za delitev živeža revnim? Ne, ne gre samo za priboljšek, gre za pomoč revežem! Ali sta gospod goriški žžupan in občinski odbor kda, obiskala južne kraje države, in ali sta tam videla revščino in bedo, s katero se tamkajšnje prebivalstvo bori?!

Vsak pometaj torej pred lastnim pragom!

Obnovitev prepustnic

Za obnovitev prepustnic, ki so veljavne za obmejni pas, je treba postopati takole: Prepustnica zapade štiri mesece po datumu, ko jo je jugoslovanska oblast potrdila. Obnjeni zapadlosti jo je za obnovitev izročiti policiji brez dokumentov in pristojbin. Le če kdo hoče spremeniti prelazni kraj, mora izrecno za to zaprositi, in sicer pismeno, ko prepustnico izroči za obnovitev.

IZ SLOVENIJE

PODPORA BEOGRAJSKIM ŠTUDENTOM

Beograjski študentje so včlanjeni v organizaciji, ki je članica Svetovne študentske organizacije. Od te organizacije prejemajo redno podporo v obliki hrane. Doslej so prejeli 18.836 kg prirodnega in 8.122 kg umetnega sira ter preko 14 tisoč kg mleka v prahu.

VEČ MEHANIZACIJE NA GRADBIŠČIH

Na sestanku hidrogradbenih strokovnjakov v Jablanici v drugi polovici oktobra so predlagali, da bi skrčili na minimum število nekvalificiranih delavcev. Ti delavci podjetja samo bremenijo, ker čeprav je njihova plača sorazmerno nizka (6 - 7 tisoč din), morajo podjetja vseeno plačevati zanje velike zneske za socialne prispevke, bolovanja, stanovanja itd., tako da nekvalificirani delavci dejansko stanejo od 20 do 28 tisoč din.

Stroji pa vseh teh izdatkov ne poznajo. Poleg tega bi bilo tudi omiljeno vprašanje stanovanja za kvalificirane delavce in za tistih par nekvalificiranih delavcev, ki so pri vsakem podjetju potrebni.

Ta predlog je sicer gospodarsko popolnoma pravilen in pameten, a zveni nekoliko čudno, skoro neverjetno v komunistični državi.

NOV ČASOPIS

Za oktober je bil napovedan mesečnik »Jezik in slovstvo«, »ki bo na poljuden, a znanstveno neoporečen način odgovarjal na živa in pereča vprašanja s področja materinega jezika in domače književnosti. Usmirjal bo javno rabo slovenskega jezika, kazal na domače prvine in opozarjal pred tujo navlako. Prinašal bo nove sodobne osvetljave naše literarne preteklosti in sedanjosti ter kritično posegal v njen razvoj. Skrbel bo tudi za vsebinsko in metodološko čimbolj kakovosten in učinkovit pouk materinega jezika.«

GOSPODARSTVO

NABAVLJANJE DREVESNIH IN TRTNIH SADIK

Drevesne in trtne sadike naročujemo pri priznanih in izkušenih trgovcih odnosno kmetovalcih. Ne glejmo toliko na ceno kot na prvovrstnost sadik. Drevesne sadike morajo imeti korenine že močno razvite, les gladek in svetel. Pri breskvah pa ne sme enoletni les biti že preveč razvit. Trtne sadike pa si nabavimo divje ali tudi že cepljene. V obeh slučajih pazimo na njih močno razvitost koreninic. Cepljeno mesto pri trtah bodi dobro zaraščeno, ker se sicer trta ne razvije dobro.

Pri trtnih sadikah pazimo tudi na vrsto divjak: za pusto, peščeno in opočno zemljo rabimo divjako Rupestris du Lot ali pa Monticola. Za drugo vrsto zemlje, tako za hriboviti, kakor za ravninski svet, si preskrbimo divjake vrste »Kober B B 5«.

GNOJENJE PŠENICE S KALIJEVO SOLJO

Poizkusi so pokazali, da pšenico lahko gnojimo tudi s kalijevo soljo, in sicer koncem meseca februarja, ko je že v rašči.

Tako pognojena pšenica kljubuje bolezni rje in ne poleže rada, pridelek pa je lahko za 400 kg na hektar večji. Kalijeve soli pa potrosimo 300 kg na hektar, seveda le ob suhem vremenu, ko so stebla prav suha, ker nam jih sicer v vlagi sol ožge.

DROGERIJA
DOBRO BLAGO NAJNIŽJE CENE
ANTON PODGORNIK
GORICA - Trg. De Amicis 12, na Kornu - Tel. 3009

ING. BORIS SANCIN

12 LET POZNEJE

Utrinki iz krajev in o ljudeh, za katere je bil tujec tudi med vojno predvsem človek

II. *V GARESSIU*

Garessio je sedež istoimenske občine v provinci Cuneo. Leži v slikoviti dolini reke Tanaro. Obdajajo ga hribi, porastli z velikimi kostanjevimi gozdovi. Sam kraj je priljubljeno letoviško, pa tudi zdraviliško središče, saj izvira v njem lahka mineralna voda »Fonti S. Bernardo«. Sorazmerno visoka lega (621 metrov nadmorske višine) povzroča, da je ozračje poleti sveže, bližina morja (čez prelaz Sv. Bernarda do Albenge) pa prispeva k zimski milini podnebja. Zaradi svojega položaja, ob vznožju zadnjega prelaza, preko katerega vodi cesta iz notranjosti proti morju, je moral biti v preteklosti važno trgovsko središče. To se vidi po starem mestu, v katerem je polno cerkvá in za nekdanje čase lepih hiš.

Sredi tega mesteca, tam, kjer se stikata njegov stari, pod prelazom nastali, in novi, ob železnici, ki pelje iz leve proti meji, se razvijajoči del, so zgradili na zadnjem obronku enega izmed hrbtov, ki se spuščajo v dolino, hotel Miramonti, med drugo svetovno vojno eno izmed častniških taborišč jugoslovanskih vojnih ujetnikov v Italiji. Po dvanajstih letih sem ga lansko jesen končno obiskal.

* * *

Nastanil sem se v hotelu, ki leži neposredno pod gričem, na katerem stoji »Miramonti«. Od najnižje terase parka, ki nam je bila kot

Glavni vhod v nekdanje taborišče

ujetnikom še dostopna, pa do tega hotela ni niti 50 metrov zračne črte. Koliko sotrpinov je po ves dan postajalo ob žični ograji in gledalo gospe z otroki, ki so se posebno poleti, leta 1944, umaknile iz bombardirane Genove, Milana in Turina v to gorsko samoto! Zdaj pa je bila pozna jesen. Poleg nekega francoskega para in bolne gospe smo bili z ženo in sinom edini gostje.

Natakarica, ki je zvečer servirala večerjo, ni mogla premagati svoje radovednosti.

»Gospod, — je začela — vi pa gotovo niste prvič v teh krajih.«

»Seveda ne, — sem ji odvrnil — preživel sem tu več kot leto dni. Vračam se kot stari znanec.«

»Sem si kar mislila — pripomni. Čim ste naročili sobe, ste odšli proti „Miramontiju".«

Tako je tudi bilo. Toda naj sem hotel priti vanj s severne ali južne strani, povsod sem naletel na ograjo iz bodeče žice. Kakor pred 12 leti. Samo nekdanjih stražnih stolpov ni več in tudi električne luči, ki so ponoči osvetljevale obroč, v katerega je bila vklenjena naša svoboda, so izginile. Ostala je samo še ena, ob glavnem vhodu, toda še ta brez žarnice.

»Ste pa dobro opazovali — sem se nasmehnil. Ampak nekaj bi pa pripomnil: niti od daleč nisem pričakoval, da bo po dvanajstih letih, sredi ljubega miru, za nekdanjega stanovalca prav tako težko priti v hotel, kakor je bilo pred dvanajstimi leti, sredi vojne, težko priti iz hotela.«

Zasmejala se je moji opazki in mi povedala, da je bil po našem begu, leta 1943, hotel Miramonti v rojih med Nemci in partizani močno poškodovan, da je bila nato v njem nekaj časa častniška šola. Vsak je prispeval svoje in danes je v takšnem stanju, da lastniki razmišljajo, ali se ga sploh izplača popraviti in nanovo opremiti. Kraj ima namreč samo poletno sezono in zato je investicija precej tvegana. To naj bi bil vzrok, da po vojni še ni bil odprt in da tudi jaz nisem mogel uresničiti namere, da bi kot gost spal v isti sobi, v kateri sem eno leto prebival kot ujetnik.

* * *

Z delavcem, ki stanuje v »hotelu« kot čuvaj, a čez dan dela v podjetju, kjer polnijo steklenice z mineralno vodo, sva se dogovorila, da se dobiva naslednji dan, med njegovim opoldanskim odmorom. Kot nekoč so najprej zažvenketali ključi, odprla so se z bodečo žico prepletena vrata in smo vstopili. Manjkala je samo straža.

Prej snažno in z belim peskom posuto, a zdaj s travo obraščeno dvorišče je takoj potrdilo, da v stavbi ni življenja. Prej negovane cvetlice, plezalke in drevesa so se v parku divje razrastle. Bazenček v katerem je nekoč žuborel vodomet in sta v njem plavali dve zlati ribici, je bil suh in poln že odpadajočega listja. Kot bi se pred dvanajstimi leti čas tu ustavil, kot da se odtlej ni nič več razvijalo, temveč samo počasi propadalo, podobno spominom, ki počasi venejo.

V zgradbo smo vstopili skozi stranska vrata, kjer ima sedanji čuvaj svojo sobo.

* * *

Ne vem kdo je že zapisal, da tvorijo civilizacijo »dva človeka in en stražnik«. Prav tako bi lahko dejal, da predstavlja civilizacijo »en zapor na vsakih toliko in toliko hiš«. Kdor je namreč aktivno doživljal drugo svetovno vojno in gleda z odprtimi očmi na razne prekucije in politična trenja, ki mikastijo naše življenje, ta se je lahko vedno nanovo in novo prepričal, kako so v kritičnih trenutkih prav zapori ena najbolj potrebnih ustanov. Neverjetno, toda resnično. Spominjam se leta 1945 v Ljubljani: v celici 6 kvadratnih metrov nas je bilo do 14! Tako veliko je bilo pomanjkanje zaporniških prostorov. Mislim, da še nikjer ni prišlo do stanovanjske stiske, ki bi v najzahtevnejših obdobjih plemenite človeške zgodovine prekašala pomanjkanje zaporov. Pač očiten znak, da smo v civilizaciji že močno napredovali.

Razumljivo je torej, da tudi naše taborišče ni moglo biti brez zapora. Zapora sredi zapora! Zanj so izbrali sobo ob nekdanji brivnici. Kakor sploh vse hotelske sobe, je tudi ta imela veliko vrat, pravzaprav na vseh treh stenah, medtem ko je bilo na četrti veliko okno. Vrata v brivnico so zabili, postavili ob steno ležišča, okno je dobilo nekakšne rešetke, na vrata na nodnik pa so privili častitljiv zapah in obesil nanj še bolj častitljivo žabico. Torej: arest v pravem pomenu besede.

Dolgo je bil prazen. Nekega dne pa je nekemu stražniku padlo v glavo, da je nekoliko natančneje pregledal perilo, ki smo ga oddajali pericam. Najbrž se je kaj razvedelo, pa je bil opozorjen. In res: dobil je kopico pisem, namenjenih nekaterim gospem in gospodičnam, ki so preživljale vojno v Garassiu. Ne vemo, kaj se je zgodilo z njimi, toda naši Don Jovani (posrbljeni »Don Giovanni«) so zaradi nedovoljenih stikov s civilnim prebivalstvom dobili po nekaj dni sobnega zapora. Tako je pripravljena soba stopila v funkcijo. Kandidatov je bilo celo več kot prostorov, zato so jih razdelili v dve skupini. Zopet znak, kako potrebni so zapori in kako se ne sme čakati do zadnjega trenutka, da se jih pripravi v zadostni zmogljivosti!

Zaporniki so se pripravili na teden, dva tedna težkega dolgočasja. Ko pa je eden izmed njih slučajno pritisnil na kljuko tretjih vrat, torej tistih, ki niso vodila ne na hodnik, ne v brivnico, temveč v neko sobo, je presenečen ugotovil, da niso bila ne zabita, ne zaklenjena. Na široko so se odprla in zaporniki so odtlej po mili volji lahko zapuščali svoje gnezdece. V zapor so hodili sapo spati in pazili so, da so bili v njem v času štetja in pregledov. V ostalem pa so se enostavno pomešali med druge ujetnike in kot vsi so tudi oni vsak večer obiskovali kinopredstave, ki so se redno vrstile v hotelski dvorani. V taborišču smo namreč imeli lastni kino in vsak drug dan drugi film.

Vse je teklo v najlepšem redu in idila bi najbrž trajala do konca, še ne bi nekega dne, prav med predstavo, prišlo do nepričakovanega pregleda zapora. Dežurni častnik, ki je odklenil žabico in odrinil težak zapah, je moral presneto debelo pogledati, ko je videl, da so mu ptički odleteli. Ker so bila odprta vrata v sosednjo sobo, okno na vrt pa je bilo nepoškodovano, se je takoj oddahnil. Zavest, da so »ubežniki« kvečjemu v hiši, ga je pomirila. Brez težav jih je našel v spravil nazaj.

Ni bilo hudih posledic. Tako italijanski čuvarji kakor mi smo se pošteno smejali. Seveda so omenjena vrata nato zabili in zapor je odtlej postal pravi zapor in ni bil več kabina za igro »zdaj me vidiš, zdaj me ne vidiš«. *(Se nadaljuje)*

NA DVORIŠČU — *Nekdanji jetnik in današnji čuvaj*

OTROŠKO MIKLAVŽEVANJE S D D V TRSTU

VIOLINSKI KONCERT

mojstra g. prof. Karla Sancina v Trstu

Pod okriljem Slovenske prosvetne matice v Trstu je imel dne 23. decembra v njenih prostorih violinski virtuoz g. prof. Karlo Sancin violinski koncert s sodelovanjem odlične pianistke g. prof. Mirce Sancinove.

Spored je obsegal tri sonate iz baročne dobe. Najprej smo slišali Corellijevo »sonato da camera« opus 5 štev. 8 v e molu. Arcangelo Corelli se je rodil v Fusignanu leta 1653 in je eden poglavitnih predstavnikov komorno - glasbenega ustvarjanja baročne dobe.

Tej sonati je sledila Veracinijeva. Ta skladatelj se je rodil v Florenci leta 1685. Značilno za Veracinija je dejstvo, da kaže v svojem sonatnem slogu že zrelejšo obliko tako po širši obliki. V njegovih sonatah se že opažajo bolj smeli harmonični prijemi.

Za zaključek je g. prof. Karlo Sancin zaigral Haendelovo sonato v F duru, eno njegovih najlepših sonat za violino in klavir.

Georg Friedrich Haendel se je rodil v Nemčiji, v Halleju, leta 1685 in je igral važno vlogo v zgodovini glasbe kot skladatelj tedanje dobe. Znan je posebno po velikih oratorijih, kantatah, orgelskih in orkestralnih delih. Sam pa je bil odličen organist.

Pisati sploh o violinskih koncertih ni prav lahka naloga, ker je za pravilno ocenitev nujno potrebno znanje vseh tistih tajn raznih prijemov na goslih in vloge loka pri igranju.

Ko smo poslušali mojstrsko igranje prof. Karla Sancina, je moral marsikdo spoznati, da je tako igranje in izvajanje na goslih res »božji dar«, a sam instrument v rokah umetnika je kot človeško srce, ki zna govoriti, pripovedovati, tožiti, jokati in se veseliti. Vse to je mogel poslušalec dojemati, ko je poslušal mojstrsko izvajanje treh sonet ob odličnem spremljevanju pianistke prof. Mirce Sancinove.

Na zahtevo poslušalcev, ki so napolnili dvorano Slovenske prosvetne matice do zadnjega sedeža, je g. prof. Karlo Sancin še dodal Dvorakovo »Humoresko«. Poslušalci niso štedili s ploskanjem v znak hvaležnosti za res izreden umetniški užitek.

Slovenska prosvetna matica namerava pozneje prirejati komorne koncerte klasikov, romantikov in sodobnih skladateljev, na kar že sedaj opozarjamo prijatelje glasbe.

Milijon novih naseljencev

AVSTRALSKO PISMO

Pred nekaj tedni je avstralska tla prestopil naseljenec z zaporedno številko 1,000.000. V desetih letih je Avstralija sprejela in vključila v svoje gospodarsko življenje polni milijon novih državljanov. To je na vsak način veliko tveganje. Pri tem moramo upoštevati, da so naseljenci Evropci in da prihajajo na celino, ki šteje komaj 9 milijonov prebivalcev, od katerih živi večina v štirih večjih mestih, medtem ko so ogromna področja v središču, na severu in zahodu popolnoma neobljudena tudi še danes.

Zanimivo je tudi, da so novi naseljenci — Novoavstralci — ljudje v najboljših letih in da so pri veliki večini družin zaposlene tudi žene. To pomeni, da je od 2,7 milijona zaposlenih ljudi ogromno število novonaseljencev zaposlenih med množicami nekvalificiranega delavstva. Novonaseljenca ne najdemo na vodilnih mestih in le v izjemnih slučajih srečamo po kako belo vrano novonaseljenca med mojstri in preddelavci.

Za Avstralijo je naseljevalna politika vsekakor uspeh. Se prav posebno, če primerjamo avstralski uspeh z drugimi državami, ki prav tako množijo svoje prebivalstvo z naseljevanjem. V Kanadi so n. pr. novonaseljenci ostajali tudi po mesece in mesece nezaposleni. V Avstraliji je tudi za bodoče vsakemu delazmožnemu in delavoljnemu naseljencu zaslužek zagotovljen.

Po najnovejših podatkih je še vedno okrog 60.000 delovnih mest nezasedenih. To število se bo pa še znatno pomnožilo z novimi načrti, ki jih pripravlja vlada in tudi zasebna pobuda. Sedanja liberalna vlada, ki jo podpirajo agrarci, bo naseljevanje verjetno še olajšala. Naseljevanje je avstralsko vlado stalo od konca vojne do 31. dec. 1955 100 milijonov šterlin. Za vsakega naseljenca je potemtakem vlada porabila okrog 150.000 lir. Ta investicija, ki je naseljenca preobrazila v zaslužkarja, davčnega obvezanca in potrošnika, je vsekakor dobra in stalna investicija.

Kakor že povedano je naseljevanje za vlado koristno in uspešno delo, ali pa je tudi tako koristno za izseljenca?

Nepristransko odgovoriti na to vprašanje ni lahko. Evropski naseljenci največkrat pozabljajo, da je ta dežela s svojimi ljudmi in njihovimi življenjskimi navadami, s svojo govorico in njenim podnebjem nekaj čisto svojevrstnega. Kdor ne more porušiti za seboj vseh mostov preteklosti, in to do samih temeljev, kdor se okolju ne more prilagoditi in kdor ni navajen težkega dela, tak človek v Avstraliji ne bo uspel. V razgovorih z Novoavstralci človek posluša prav tako pogosta navduševanja kakor tožbe in preklinjevanja tistega dne, ko so stopili na izseljeniško ladjo. Izseljitev je osebna ,na lastno odgovornost sklenjena odločitev vsakega posameznika — in družine!

Med milijonom novonaseljencev je prav toliko različnih človeških usod. Je tu mnogo novonaseljencev, ki težko čakajo na tisti dan petletnega bivanja, ko postanejo polnopravni avstralski državljani. So med novonaseljenci ljudje, ki so v razmeroma kratkem času prišli do lastnega doma in lastnega vozila. So pa tudi taki, ki so onemogli, ki so doživeli brodolom in so končali v norišnici.

Vsi pa, tisti, ki so uspeli in tisti, ki so omahnili, so si edini v treh pogojih: 1) V Avstraliji lahko vsak do nekaj doseže, če je varčen in ne zapravlja denarja s pijančevanjem in stavami ter je pripravljen tudi trdo delati. 2) V Avstraliji zboli vsak naseljenec za domotožjem. 3) V Avstraliji primanjkuje sleherneemu naseljencu razumljiv stik s sosedom; manjka mu prijateljska družina, ubijajo ga na smrt dolgočasne nedelje, strahote podnebja in narave, hladnost domačinov in popolno pomanjkanje razvedrila.

Pozabiti tudi ne smemo, da je Avstralija angleška dežela. Polnih 49 odstotkov naseljencev prihaja iz britanskega otočja. Le neznatni so vplivi ostalih 25 narodnosti, ki so raztresene po celini. Prav tako ne smejo tisti, ki nameravajo v Avstralijo, pozabiti na veliko stanovanjsko stisko, ki vlada v deželi. Velikih zasebnih stanovanjskih hiš skoraj ni, zato se mesta širijo v neznanske daljave. Prva skrb razmeroma zadovoljnega naseljenca je lastna streha nad glavo. Za tako uresničitev pa je treba 500 do 1000 šterlin za osnovo, ostalo pa v letnih odplačilih.

Prvi pogoj za izselitev je pogum, drugi vztrajnost, tretji varčnost. — Srečno novo leto vsem!

K. V

REPENTABOR

Vijolični mrak trepeta preko
starih klopi.

Rdeča večna luč
pozlati
Mariji prečudni sijaj.
Jezušček spet se smeji —

vse je kot bilo je nekdaj.

Nežno zaigraj v ta čudežni mrak
melodije oddaljenih dni,
da sklonim oči pred Gospo,
skrijem obraz si v dlani
in molim
v zlati sijaj.

Nežno, tiho igraj.

Vero in up in ljubezen —
jih molim? jih ti zdaj igraš?
Marija, od daleč te kličem
in mraz mi je:
nas res poznaš?

Vse motne sence ob meni
klečijo molčé.
Iz teme se iskrica kreše,
klopi se izgubljajo v njo.
Na koru koščene se tipke
orgle ugašajo (ustavljajo,
v sinjkasti mrak . .
Modri obronki domačih so gričev,
srebrn njih soj.
Tu, domovina, si, narod moj,
in brin. (zemlja

Sanje pozabljena so melodija,
sanje igraš v ta mrak.

Marija.
Marija!

NEVA RUDOLF

Čudovita ura

S preprostim pritiskom na električni gumb je danski kralj Friderik pred dnevi pognal nihalo kozmične ure na mestni hiši v Kopenhagnu. Kozmično svetovno uro je izdelal »astromehanik« Jens Olsen in jo sestavlja 15,000 delov. Je to pravi čudež urarske umetnosti, ki bo gotovo privlačil številne izletnike.

Jens Olsen se je sam izuril s teoretičnim znanjem astronomije in mehanike. Njegova svetovna ura ima enajst strojnih kolesij, ki tvorijo vsako zase samostojne mehanične enote, ki pa so med seboj povezani z zamotanim ustrojem zobčastih koles. V svojem brezzračnem steklenem ohišju prikazuje ura potek sonca, lune in zvezd, njihovo vzhajanje in zahajanje, potek planetov okrog sonca, lunine mene, vse sončne in lunine mrke, točen čas vseh točk zemeljske oble, imena in datume tedenskih dni in mesecev, kakor tudi tekoče leto, vse praznike koledarja in še celo vrsto drugih premikov v prostoru in času.

Nestrokovnjak stoji pred mehaničnim gonilom začuden. Tedaj zagleda kolesje glavnega koledarja, ki se premakne samo enkrat v letu, na Silvestrovo ponoči, za šest minut in izvrši v tem kratkem času skupno 570.000 mehaničnih funkcij. Pri tem izračuna za novo nastopajoče leto vse potrebne podatke in jih tudi nastavi. Tu opazimo kolesa, ki povzročijo vsakih deset sekund po en obrat in zopet drugo kolesje, ki se enkrat zavrti okrog svoje osi vsakih 25.700 let.

Vse je tako natančno izdelano, da znaša odklon ure od zvezdnega časa v teku 300 let komaj 0,4 sekunde.

Metod Turnšek:

In hrumela je Drava

Izšlo je novo delo neumornega, nadvse požrtvovalnega narodnega delavca in duhovnika dr. Metoda Turnška. Z velikimi gmotnimi žrtvami je izdal kratko povest »In hrumela je Drava«. Dejanje povesti poteka na trpeči slovenski zemlji v letih vojnih grozovitosti, ko so raznarodovali naše ljudi na severu in vzhodu kruti nacisti, od Save sém pa fašisti. Povest je zgodba slovenskih zavednih družin v času izseljevanj, množičnih aretacij, streljanja talcev in taborišč. Glavno nit pripovedovanja pleteta dva Stajerca: Jarenkova Alenka in Prosenjakov Stefan in njun beg iz nevarne, po hitlerjevcih poplavljene Stajerske v Ljubljano. Toda ta zgodba je le glavna nit med vrsto oseb, ki govoré, trpijo, ljubijo svojo vero in svoj jezik in med pohlepnimi, nečloveškimi okupatorji in izrodki, ki jim služijo. Omeniti je treba tudi osebnost Lamberta Ehrlicha, voditelja in duhovnika, ki je padel v začetku vojne pod morilskimi streli.

Glavna odlika te najnovejše Turnškove povesti pa je v tem, da bo v bralcu zbudila novo, čvrstejšo ljubezen do naroda in odpor proti raznarodovalcem. Pisatelju pa želimo, da bi dosegel smoter, zaradi katerega je izdal to svoje delo s tolikimi žrtvami. To mu bo v največje povračilo in zadoščenje.

Naslovno stran knjige je opremil akad. slikar Tone Mihelič.

OD TU IN TAM

Britansko potniško letalo na reakcijski pogon Comet III je preletelo progo Mantreal (Kanada) - London v šestih urah in 20 minutah. Novo letalo, ki je na poletu okoli sveta, je s tem potolklo vse dosedanje rekorde pri preletih Atlantika. Pot okoli sveta, 53.420 kilometrov, je letalo preletelo v 66 urah in 42 minutah. Pri tem seveda niso upošteti odmori. Letalo ni doživelo nobene nezgode, razen pri odletu v Montrealu, kjer so morali zamenjati en motor. Na podlagi tega letala bodo izdelali Comet IV, ki bo najhitrejše potniško letalo sveta in bo sprejelo na krov po 76 potnikov.

* * *

Marlon Brando je najbolje plačan filmski zvezdnik. Pred kratkim je bil nekaj tednov nezaposlen, pa je dnevno odhajal s svojim orjaškim Cadillacom po brezposelno podporo na Delavsi kurad v Hollywoodu, ki znaša dnevno 2700 lir.

VESTI s TRŽAŠKEGA

Za dve milijardi novih del

Tržaški mestni svet je na seji 27. decembra l. l. sklenil najeti posojilo na amortizacijo od 2.050 milijonov lir, ki se bo v 25 letih izplačalo v letnih obrokih od 184 milijonov lir. Od tega zneska se bo izdalo: za kanalizacijo Grete in ulice Battisti in Giulia ter izgradnjo podzemskih dotokov 600 milijonov, za porušenje starega mesta 600 milijonov, za sezidanje 157 enoprostornih stanovanj in 47 poslovnih lokalov 290 milijonov, za razširjenje pokopališča pri Sv. Ani in nova poslopja na pokopališču 400 milijonov in 160 milijonov za takse in druge stroške posojila.

Dela so bila označena ne samo od občinskega odbora, ampak od vseh nadzorstvenih oblasti za nujna in neodložljiva. Občina se je obvezala, da bo vsem stanovalcem porušenih hiš preskrbela stanovanja. V to svrho je sprejel Samostojni zavod za ljudske hiše obvezo, da bo zgradil 363 novih normalnih stanovanj in da bo sam na svoje ime najel v to svrho posojilo ene milijarde lir; občina naj bi za to posojilo dala samo svoje jamstvo (garancijo), ki je v bistvu izključno formalnega značaja, ker je Samostojni zavod za ljudska stanovanja lastnik več desetin milijardnih vrednosti.

Dela so potrebna

Vsi govorniki, ki so v občinskem svetu o tem predlogu govorili, so priznali, *da so dela potrebna* in nekatera *tudi neodložljiva*. Ali vzlic temu so social-komunisti, indipendentisti in novofašisti (MSI) s titovskim zastopnikom glasovali proti predlogu, četudi so prav komunisti pred tremi leti odločno zahtevali takojšnje najetje posojila od treh milijard lir na amortizacijo za zidanje ljudskih stanovanj. *Takrat jim ni bilo mar za tržaške davkoplačevalce.* Danes pa, ko se zahteva le dve milijardi posojila za *bolj nujna dela*, ali ker je prišel predlog od strani občinskega odbora, so vsi socialkomunisti, titokomunisti in njihovi somišljeniki indipendentisti s skrajno fašistično desnico zagnali proti posojilu in novim delom neresno gonjo. Ali s to propagando so se te skrajno levičarske komunistične odnosno filokomunistične in fašistične skupine razkrinkale do mozga. Pokazale in dokazale so, da jim ni za stvarni napredek tržaškega mesta, da jim ni za brezposelno ljudstvo, da jim ni za izkoriščenje ugodnega trenutka za najetje posojila in za koristi tržaškega prebivalstva brez razlike stanu, ampak samo za politično propagando nezadovoljstva in podirajoče kritike. To so ljudje, ki rušijo, ne pa gradijo.

Ali je kaj novega, če je »Primorski dnevnik« zopet napadel dr. Josipa Agneletta, ker je v občinskem svetu govoril po svojem prepričanju kot mož, ki so mu v prvi vrsti res na srcu koristi občine in prebivalstva, kadar gre za gospodarske probleme našega mesta in ozemlja? Ali je kaj dodnega, če je »Primorski« zopet falsificiral govor dr. Agneletta, ko mu je podtikal, da je hvalil delovanje demokristjanske uprave in dejal, da je občina dobro napredovala vkljub visokim primanjkljajem? Zakaj napada »Primorski dnevnik« dr. Agneletta? Zato, ker je v »Primorskem« komunistična morala, da napada in skuša črniti vsakega, ki je zaveden Slovenec - demokrat in ki ima pogum, da javno žigosa zablode in zločine, ki so jih komunisti zagrešili in ih še zagrešajo nad slovenskim narodom. Dokler bo »Primorski« našega občinskega svetovalca napadal, bo to znak, da je on vedno na oni pravi poti, po kateri bo končno prišel naš narod, tukaj in onstran zavese, do narodnostnih pravic in demokratskih svoboščin.

V ostalem pa dobro razumemo prizadevanje »Primorskega dnevnika«, da poskuša z metodičnimi napadi, natolcevanji in podtikanji na naslov obč. svetovalca SNL oprati in razkužiti svojega lastnega zamorca, da bi s tem spravil v pozabo vso obilno malho krivih političnih priseg zadnjih sedem mršavih let titovskega političnega in narodnega trapolerstva. Volitve so pač pred vrati....

Govor dr. Agneletta

Zaradi pomanjkanja prostora ne moremo žal, objaviti celega govora, pač pa samo glavne misli.

Ko je prišel predlog o novih delih, ki pomenjajo res ogromen korak k zgraditvi našega mesta, je dr. Agneletto začel, da si je on postavil predvsem vprašanje ali so nova dela ravno sedaj potrebna in nujna. Vsi predgovorniki so priznali, da so dela potrebna in mnogi tudi, da so neodložljiva in nujna. Bilo bi zato odveč o tem obširneje govoriti. Iz zdravstvenih razlogov je potrebna kanalizacija Grete in Videmske ulice, prometna arterija od Chiozze do Bošketa pa potrebuje še zraven utrditve zidov potoka »Ključ« (Farneto), ki teče pod ulicama Giulia in Battisti.

Razširitev pokopališča že dve generaciji muči in skrbi mestni svet. Ali je treba novo pokopališče, ki bi stalo občino milijarde in podaljšalo razdaljo iz mesta za več kilometrov — ali pa je treba sedanje pokopališče razširiti. Pokopavanje v globino gre h kraju. Razširjenje za 36 tisoč kvadratnih metrov je v tej stiski najboljša rešitev, ki bo prinesla še občini 225 milijonov od prodaje prostora za nove grobnice in zidane grobove. Delo je neodložljivo, ker drugače ne bomo kmalu imeli kam pokopavati naših mrtvih.

Glede porušenja starega mesta bodi naglašeno, da gre tu predvsem za socialno rešitev problema onih prebivalcev, ki so prisiljeni stanovati v brlogih starega mesta. Že pred več kot 20 leti je bilo zamiranje starega mesta sklenjena stvar.

Toda za dr. Agneletta je še bolj odločujoč drug činitelj, ki zahteva, da se ta dela takoj pričnо. Brezposelnost je ona, ki na Tržaškem ozemlju tako silno goni stotine in stotine Tržačanov v svet s trebuhom za kruhom. *In ravno v tej gospodarski stiski pomeni 1900 milijonov, ki jih vrže občina in 1000 milijonov, ki jih vrže Samostojni zavod za ljudska stanovanja na naš delovni trg*, ogromno olajšavo brezposelnosti naših najšibkejših slojev. Tu gre za koristi tržaških in okoliških delavcev, obrtnikov, malih trgovcev, podjetnikov, lesnih trgovcev in vseh gospodarskih slojev sploh. In ravno to stran posojila in novih del moramo mi občinski svetovalci imeti pred očmi prav sedaj, ko je gospodarska kriza na vrhuncu, ko še ni pričel poslovati rotacijski fond in ko smo še v prehodni dobi med gospodarstvom zavezniške uprave in italijanske uprave.

Občina nima denarja

Če so ta dela sedaj tako nujna in potrebna, kot so, potem je potrebno posojilo, ker občina nima denarja. Občina iz svojih redstev ne more začeti teh del. Toda nasprotniki del so nasprotniki posojila, ker modrujejo: kako naj občina odplačuje posojilo, ko je tako pasivna? Kako bo ona plačevala obresti? In predlagajo, naj se s posojilom počaka, *da se bodo občinske finance zboljšale*. In tu je dr. Agneletto vprašal občinski svet in zlasti one svetovalce, ki nasprotujejo posojilu, ali res mislijo, da bo tržaška občina svoj deficit, ki znaša letno 3 milijarde, odpravila v dveh, treh ali petih letih? To je utopija! *Zato je nesmiselno danes odklanjati ta dela v puhli nadi ali samoprevari da jih bo občina v doglednem času izvršila brez posojila.* Nekdo izmed malodušnih svetovalcev je vprašal (menda je bil dr. Dekleva), kako pa bomo plačali posojilo. Na to je dr. Agneletto z začudenjem vzklknil: *Ali se ne zavedamo, da je bila doslej občinska bilanca pasivna ' tno za 3 milijarde lir, pa je občina še vedno našla sredstev, da je ta deficit pokrila;* in če je bila v stanju najti 3000 milijonov letno, bo našla tudi 184 milijonov, ki so potrebni za 25-letno amortizacijo 2050 miljonskega posojila.

Položaj za posojilo ugoden

Toda nasprotniki posojila pozabljajo, da se danes nahaja Trst v položaju, da dobi posojilo laglje kot pred dvemi ali tremi leti in dosti laglje, kot bi ga dobil čez leta, kajti danes je Trst interesanten za Italijo in Rim. Zato ne smemo prezreti te konjunkture. Izkoristimo jo! Pogoji s 7 in pol-odstotnimi obrestmi so neugodni, ker smo bili navajeni, da so občine dobivale posojila po 3,5 in 6 odstotkov. Ali danes je tak denarni trg, da morajo tudi javnoupravne institucije plačevati po 7 in pol-odstotne obresti, in da celo država plačuje za obligacijska posojila čez 6 odstotkov.

Se en razlog, ki govori za takojšnje posojilo. Nahajamo se v času provizorne valutarne (denarne) stabilnosti. Cene rastejo. Zato je najetje posojila tem bolj priporočljivo, in to čim prej.

Je res, da se je pred tremi leti na predlog komunistov sklepalo o najetju posojila treh milijard za ljudska stanovanja. Takrat so bili govorniki komunistov vneti zagovorniki posojila, ki se ga pa ni dobilo. Danes prihajajo v Trst letno ali iz enega ali iz drugega naslova milijarde in milijarde za odpravo stanovanjske bede in ni več take potrebe, da bi občina morala izdajati iz svojega milijarde za nova stanovanja, izvzemši primer stanovalcev stavb pred porušenjem. Ali vkljub temu je dr. Agneletto priporočil, naj občina sama sezida stanovanja za prebivalce starega mesta, če ne bi Samostojni zavod za ljudska stanovanja izvršil teh del.

Pomorski emporij svetovnega pomena

Ob koncu svojega govora je dr. Agneletto naglasil, da če hoče Trst res postati pomorski emporij svetovnega pomena in privabiti promet in trgovino iz Srednje Evrope in iz prekomorskih dežel, mora mesto kazati zunanjemu svetu lice, ki bo svetu imponiralo. Danes pa vzbuja staro mesto v tujcu vtis mizerije, pomanjkanja energije in aktivnosti, vtis malodušnosti in malomeščanstva, ne pa voljo po vzponu in napredku. Zato, ako hočemo dobro tržaškemu mestu in prebivalstvu, ki želi, da se brezposelnost izkorenini in da se Trst postavi res v vrsto modernih mest, polnih delavnosti in življenja, je naša dolžnost, da za nova dela in za posojilo glasujemo.

To je vsebina govora dr. Agneletta. Vsak naj si napravi svojo sodbo o njem.

Novi predpisi o obmejnem prometu

2. januarja so začela veljati izpremenjena določila 46. člena Videmskega sporazuma. Besedilo člena so izpremenili ob priliki drugega zasedanja italijansko-jugoslovanske komisije za obmejni promet.

Po novih predpisih bodo imetniki obmejnih izkaznic lahko prenesli preko meje mesečno do 3.500 dinarjev v enkratnem ali v delnih zneskih. Poleg tega bodo pri vsakem potovanju lahko vzeli s seboj tudi ~~po~~ dosedanjih 300 dinarjev. Doslej dovoljeni mesečni znesek je znašal 1.200 dinarjev, po novem pa znaša 4.700 dinarjev.

Potniki z italijanskega področja bodo poleg že do sedaj dovoljenega zneska 12.000 lir mesečno, lahko nesli s seboj še do 18.000 lir mesečno, vendar pod pogojem, da bodo prehajali čez mejo vsaj 30-krat mesečno. Gre torej za osebe, ki so na tej strani meje zaposlene, a prebivajo na jugoslovanski strani.

Izvedbo teh novih določil bodo podrobno proučili na sestanku carinikov, ki bo prihodnje dni na Goriškem.

Jugoslovansko-italijanska Mešana komisija se bo zopet sestala sredi januarja, tokrat v Ljubljani, kjer bodo razpravljali o izboljšanju rednih avtobusnih zvez med obema področjema.

Profesorji ne bodo redovali?

Solska fronta, ki vodi stavko srednješolskih profesorjev, je sklenila, da se bodo profesorji do 6. januarja vzdržali vsakega redovanja. Svoje nadaljnje ukrepe bo Fronta prilagodila razvoju položaja. Tako se še vedno ne ve, ali bodo profesorji vpisali ocene v spričevala za prvo tromesečje (oziroma v knjižice) ali ne.

Pred zaključkom izseljevanja iz Istre

Izseljevanje iz bivše cone B se približuje koncu. 5. januarja je namreč zapadel zadnji rok, do katerega so morale vse osebe, ki se nameravajo izseliti iz enega od drugega področja bivšega Svobodnega ozemlja, sporočiti oblastem to svojo odločitev. Od 8. oktobra 1953 do 31. decembra 1955 se je iz bivše cone B izselilo 20.358 oseb. Če k temu številu prištejemo še izseljence iz razdobja med majem 1945 in oktobrom 1953 dobimo skupno število 37.550 izseljencev. V tem številu ni vštetih 2.750 oseb, ki so se preselile na Tržaško področje pred prehodom dela miljske občine pod jugoslovansko oblast. Skupno je torej po drugi svetovni vojni zapustilo severozahodno Istro okrog 40 tisoč oseb. Verjetno se bo pa to število še povečalo, kajti precejšnje število Istranov iz bivše cone B čaka še vedno na potrebne listine za izselitev.

Zanimivo je, da podobnega izseljevanja v obratni smeri, torej iz Italije v Jugoslavijo, tako rekoč ni.

Šampanjec ni vedno zdrav

Na Silvestrovo so v Trstu zabeležili presenetljivo visoko število želodčnih zastrupljenj. Tržaški občinski zdravstveni urad, ki je zadevo preiskal, je ugotovil, da je bil vzrok zastrupitve pokvarjeno peneče vino »Lugana Superiore«. Zdravstvene oblasti so takoj zaplenile okrog 1300 steklenic te pijače, ki je bila še v prodaji, obenem pa pozivajo tudi vse tiste, ki morda imajo to vino, da ga oddajo Zdravstvenemu uradu. Škoda, da se je to zgodilo šele potem, ko je bilo zastrupljenih okrog 50 oseb. Toda kdo bi si mislil, da bo novoletni »šampanjec« prinesel takšno nesrečo!

DAROVI: N. N. iz Trsta je darovala za SDD 5.000 lir. — Lepa hvala!

Odgovorni urednik:
Prof. Dr. ANTON DABINOVIC
Tiska: tisk. Adria, d. d., v Trstu

ZOBOZDRAVNIK
Dr. STANISLAV PAVLICA
se je preselil v ul. Rittmeyer, 13
in sprejema
od 9. do 13. ter od 17. do 19. ure
Stev. telef. 31-813

TOVARNA SODAVICE
FRANKOVIČ
želi srečno novo leto 1956!
Nabrežina

Kobal Alojz
TRGOVINA S KURIVOM
želi srečno novo leto 1956!
ul. Torricelli, 1 TRST
tel. 35-436

Justina Guštinčič
JESTVINE
želi srečno novo leto 1956!
Sv. Križ 340

Gostilna
Luxa
želi srečno novo leto 1956!
Prosek 137

Srečno novo leto želi gostilna
„Pri belem konjičku"
Lastnica: MIROSLAVA ŽERJAL
ŠKEDENJ Ul. Servola 44

Svojim klientom in prijateljem želi srečno novo leto
HOTEL KRAS
BIVŠA GOSTILNA RAUBER
REPENTABOR

TRGOVINA JESTVIN KAREL ČOK
želi srečno novo leto 1956! TRST - LONJER 269

TRGOVINA Z OBUTVIJO
Donda
želi srečno novo leto 1956!
LARGO BARRIERA VECCHIA 5/6

DAMSKA KROJAČNICA
Nika
TRST
Ul. F. Filzi 21/I, stop. B, tel. 28-748
Gospa!
Krojačnica „Nika" jamči izbran okus, originalen kroj Vaših oblek in daje čar elegance vsej Vaši osebnosti.

BELTRAM
UVOZ UL. VALDIRIVO št. 3 TELEFON 36-991 IZVOZ
Odpremlja hitro po najnižjih cenah darilne pakete za Jugoslavijo in druge države
KOLESA, MOTORJE, VESPE, AVTOMOBILE, RADIE, FRIGIDAIRE IN VSE DRUGE HISNE POTREBŠČINE.

Ivan Lupše
TRGOVINA »PRI SONCU«
želi srečno novo leto 1956!
TRST, ul. Rismondo
vogal ul. Coroneo

RESTAURANT BAR
Eden
želi srečno novo leto 1956!
Sesljan

Pekarna in slaščičarna
Trošt
želi srečno novo leto 1956!
Trst - Ulica Ginnastica

Plesna čajanka SDD
Dne osmega januarja ob 18. uri bo na sedežu SDD v ulici Machiavelli 22-II *plesna čajanka* za člane in prijatelje mladinskega odseka SDD.
Vljudno vabljeni!
Mladinski odsek SDD

SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE
ZA TRZASKO OZEMLJE
V soboto 7. t. m. ob 20.30 in v nedeljo 8. t. m. ob 16.30 in 20. uri v dvorani na stadionu »Prvi maj«, Vrdelska c. 7
Milan Begović
BREZ TRETJEGA
V nedeljo 8. t. m. ob 16. uri na KONTOVELU
Grimm - Skufca
JANKO IN METKA

Ime, ki pomeni vse za poznavalce blaga!
OBIŠČITE
MAGAZIN ANGLEŠKEGA BLAGA
(MAGAZZINO STOFFE INGLESI)
Skladišče: TRST - Ulica S. Nicolò 22
Telefon štev. 31-138
IME, KI POMENI:
kvaliteto - modo - jamstvo
zaupanje za potrošnike
klasičnega moškega in ženskega blaga
Z nakupom dobrega angleškega in domačega blaga prihranite denar
Obiščite nas in se prepričajte osebno!